

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

KARL DIETERICH "Neugriechische Lyriker". H. Hassel (Verlang) Leipzig, 1928.

Ο διαπρεπής έλληνιστής Karl Dieterich μ' εύσυνειδησία και άγάπη παρουσιάζει στὸ γερμανικὸ κοινὸ τὴ νεοελληνικὴ ποίηση. Οἱ ἔντεχνες μεταφράσεις του και ἡ ὥραια εἰσαγωγὴ τοῦ βιβλίου εἰναι τρανές ἀποδεῖξεις τῆς ἀξιας ἀποτελεσματικῆς ἐργασίας του. Μπορεῖ κανεὶς νὰ παρατηρήσει ὅπι ἡ 'Ανθολογία αὐτὴ περιέχει μερικὰ ὄνοματα ποὺ καλύτερα νῦνεπαν ἀλλ' υπτὰ εἰναι πολὺ λίγα.

Σ' ἔνα σύντομο πρόλογο τοῦ βιβλίου ὁ O. Haupmann τονίζει διτὶ ἡ μετάφραση λυρικῶν ποιημάτων ἀπὸ τὴ γλῶσσα μέσα στὴν δοποία «συνελήφθησαν» σὲ μίαν ἄλλη ξένη, εἰναι πρόβλημα σχεδὸν ἀλιτο. Κι δμως ἀξίζει, λέει, νὰ χαιρετήσει κανεὶς ἐγκάρδια τὴν ἔκδοση τῆς 'Ανθολογίας αὐτῆς, γιατὶ δι μεταφράστης κατόρθωσε νὰ μᾶς κάνει νὰ αἰσθανθοῦμε κάτω ἀπτὰ ποιήματα ποὺ μετάφρασε τοὺς ἔιτονοις παλιοὺς τῆς πονεμένης ψυχῆς τῶν Ἑλλήνων. Μιὰ σχέση στενὴ συνδέει μερικὰ ἀπιὰ ποιήματα αὐτὰ μὲ τὴν «εῦδυμη» βιοθεωρία τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιοτητας. Καὶ δι Haupmann τελειώνει μὲ τὰ λόγια: «Χαιρετίζω μὲ θερμὴ φωνὴ τὴ Μούσα τῆς νέας „Ἐλλάδας καὶ τὸν κύκλο τῶν ποιητῶν τῆς καὶ ἀναφωνῶ μαζὺν μὲ „, τὸν Πίνδαρο: „Ἐλλάδα μόνο τὴν ὁμορφιὰ ἀπὸ Θεὸ λαχταρᾶ, πάντα ἡ καρδιά σου!»

"Ο Dieterich μέσα στὴ λιγοσέλιδη, μὰ πεικετικότατη εἰσαγωγὴ του δίνει μιὰ διαφωτιστικότατη περιλήψη τῆς ιστορικῆς ἑξέλεξης καὶ τῶν ορευμάτων τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. 'Επιμένει περισσότερο στὴ βαθμιαία ἀπολύτρωσή της ἀπὸ τὸν πεζὸ λογιωτατισμὸ τῶν Φαναριωτῶν, ἑξηγεῖ πώς ἀναγεννήθηκε ἡ νεοελληνικὴ ποίηση μὲ τὸ βάφτισμά της στὰ δροσερὰ νερὰ τῆς λαϊκῆς μιούσας, καὶ δείχνει τὴ σημασία ποὺ εἶχε γιὰ τὸ νεοελληνικὸ πνεῦμα ἡ γλωσσικὴ ἐπανάσταση.

'Εξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον εἰναι κεῖνο τὸ οημεῖο τῆς Εἰσαγωγῆς δπου δi Dieterich, μιλώντας γιὰ τὴν 'Αλεξανδρινὴ λογοτεχνικὴ κίνηση τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας, λέει διτὶ στὴν 'Αλεξάνδρεια ἡ νεοελληνικὴ ποίηση ἔφθασε στὴν ὥριμότερη φάση της καὶ στὸ ὑψηλότερό της κορύφωμα. Στοὺς 'Αλεξανδρινοὺς δi Dieterich κατατάσσει πλαϊ στὸν Καβάφη, τὸ Σικελιανό, τὸ Σκίπη καὶ τὸ Βάρναλη, γιατὶ τὰ «Γράμματα» εἰναι κεῖνα ποὺ ἀγκάλιασαν καὶ ἐπέ-

βαλαν τούς ποιητές αύτοίς στήν Ἑλλάδα. Γιά τά «Γράμματα» ό Dieterich γράφει ἐπαινετικότατα. Συγκέντρωσαν, λέει, στίς σελίδες τους τις καλύτερες λογοτεχνικές δυνάμεις δχι μόνο τῆς Ἀλεξανδρειας, ἀλλά και τῶν Ἀθηνῶν καὶ μάλιστα ἀκόμα και τῆς πιό ἀπομακρυσμένης ἐλληνικῆς διασπορᾶς.

Βαθυστόχαστα είναι τὰ δσα γράφει γιὰ τὸν Καβάφη και τὸ Σικελιανό. Είναι, λέει, δυὸ ἀντίθετοι πόλοι ἀν κρίνει κανεὶς ἀπτὴν τεχνοτροπία και τὴ βιοθεωρία τους — ὁ Καβάφης είναι «έμπειρος», ὁ Σικελιανὸς ὁραματιστής, ὁ Καβάφης φεαλιστής και νηφάλιος, ὁ Σικελιανὸς ἔορταστής και προφητικός· στοὺν Καβάφη τὰ ποιήματα αἰστάνεσαι τὴ θερμή, ὑγρή, διεγερτική ἀτμόσφαιρα τῆς Ἀλεξανδρειας, στοὺς στίχους τοῦ Σικελιανοῦ τὸ μπάτη τῆς Λευκάδας, — διμως ἔχουν στὸ βάθος μιὰν ἀξιοπρόσεχτη συγγένεια : και τῶν δυὸ ἡ ποίηση είναι πολὺ μακρὺν ἀπτῇ λαϊκῇ μούσα, και οἱ δυὸ θέλουν νὰ ἀναστήσουν τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ τέχνη μέσα στὴ σύγχρονη ποίηση, και οἱ δυὸ ἔχουν μέσα στὶς φλέβες τους τὸν ἐλληνισμὸ τῆς ἀρχαιότητας — ὁ Καβάφης τὴν ἴδιατερη ἐρωτικὴ διάθεση και τὴ φανιναρισμένη αἰσθητική, ὁ Σικελιανὸς τὴ διθυραμβικὴ λαχτάρα γιὰ μιὰ σύνθεση τῆς Ἀθηνᾶς και τοῦ Διόνυσου ποὺ ἀνανεώνει στὸ κορμὶ και στὴν ψυχὴ τὸν ἄνθρωπο.

«Ἄξιοπρόσεχτα είναι ἐπίσης τὰ δσα γράφει ὁ Dieterich γιὰ τὴ «βυζαντινὴ» ψυχὴ τῶν Κωνσταντινουπολίτῶν μας ποιητῶν. Δὲν είναι λέει τυχαίο γιὰ τὴν ποίησή τους τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Καβάφης κατάγεται ἀπτὴν Πόλη, ὅτι ὁ Οὐράνης και ἡ Μυρτιώτισσα γεννήθηκαν ἐκεῖ και τὸ ὅτι ὁ Μαμμέλης και ὁ Φιλήντας πέρασαν χρόνια κρίσιμα γιὰ τὴν Τέχνη τους στὴν Πόλη. Μὲς στὰ ποιήματά τους λαχταρίζει ἡ «βυζαντινὴ» ψυχή. Ραφινάν, κοσμοπολίτισμὸς και μηδενιστικὴ διάθεση — στὸν Οὐράνη και στὸν Μαμμέλη. Κυνικὴ εἰρωνεία στὸ Φιλήντα. Ἐντονος αἰσθησιασμὸς — στὸν Καβάφη και στὴ Μυρτιώτισσα.

Τὰ ποιήματα ποὺ μεταφράζει ὁ Dieterich τὰ κατατάσσει σὲ 4 κατηγορίες.

«Ἡ πρώτη μὲ ποιήματα τῶν : Δροσίνη, Πολέμη, Κ. Χατζοπούλου, Μαλακάση, Γρυπάρη, Ν. Πετμεζᾶ, Καρθαίου, Πορφύρα, Αὐγέρη, Καρβούνη, Γκόλφη κλπ. ἔχει τὸν τίτλο : Φύση και Ζωή.

«Ἡ δεύτερη μὲ ποιήματα τῶν : Παλαμᾶ, Μαρτζώκη, Μαβίλη, Φιλήντα, Κ. Δέλτα, Γ. Δελῆ, Μαμμέλη, Μ. Καλυβίτη, Ἀθ. Κυριαζῆ κλπ. τὸν τίτλο : Στοχαστικὸς Λυρισμὸς (Gedankenlyrik).

«Ἡ τρίτη μὲ ποιήματα τῶν : Καβάφη (ἡ μετάφραση τῶν «Κε-

ριῶν·, τοῦ Ἰωνικοῦ· καὶ τῶν «Βημάτων» εἶναι ἀληθινὰ ἀριστονόγηματική), Παπαντωνίου, Βλαστοῦ, Σκίπη, Ἡλ. Κονλουβάτου, Σικελιανοῦ, Ποριώτη, Βάρναλη, Καμπάνη, Οὐράνη, τὸν ἀμετάφραστο τίτλο: *K u l t u r l y r i c*. "Αν δὲν γειτούμαστε ὁ τίτλος αὐτὸς θὰ μποροῦσε νὰ ἔξηγηθεῖ: λυρικά ποίηματα μὲ περιεχόμενο καὶ τεχνοτροπία ποὺ ὑποβάλλονται ἀπὸ μιὰ στὴν ἐντέλεια καλλιεργημένη καὶ ὡριμη ποιητικὴ διάθεση.

Καὶ ἡ τελευταία μὲ ποίηματα τῶν: Γαλ. Καζαντζάκη, Μυρτιώτισας, Κλ. Δίπλα-Μαλάμου, Αἴμ. Δάφνη, τὸν τίτλο *Γ υ ν α τ - κ ε ι ος λ υ ρ ι σ μ ὄς*.

Στὸ τέλος τῆς Συλλογῆς ὁ μεταφραστὴς δίνει σύντομες βιογραφικὲς πληροφορίες γιὰ τοὺς ποιητές ποὺ ποίηματά τους ἔχει περιλάβει μέσα στὸ βιβλίο του.

ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ «Διηγήματα». Ἀθῆναι. Τυπογρ. Καταστήματα. Ἀδ. Γεράρδων, 1928.

"Ο κ. Γιοφύλλης βλέπει τὴ ζωὴ ἀπὸ παράξενη μεριά, ὅχι μονόχα γιὰ νὰ εἰρωνευτεῖ, ἀλλὰ γιατὶ τὸν τραβοῦν οἱ παραξενιές της. Στὰ περισσότερα διηγήματά του,—σκιτσογραφήματα μᾶλλον θὰ μποροῦσε νὰ τὰ πεῖ κανεῖς,—βρίσκομε ἕνα ἐπεισόδιο ὄπλο, συνηθισμένο ποὺ ἰσως γι' ἄλλους νὰ περνοῦσε ἀπαρατήρητο κι ὅμως ὁ κ. Γιοφύλλης ἔχει ἕνα νοστιμότατο τρόπο νὰ τὸ σκιτσάρει ζωντανά, ἀληθινὰ ποὺ λέσι καὶ ζεῖς τὴν πραγματικότητα, ὅχι στὶς ἔξαιρετικὲς στιγμές της, μὰ στὶς τακτικὲς κείνες ποὺ δὲν μᾶς ἐπίταξουν ἀλλὰ μᾶς σταματοῦν μὲ μιὰν ἀλλόκοτη αἰσθηση εὐτράπελης παραξενιᾶς ἢ παράξενης σοβαρότητας.

"Ο κ. Γιοφύλλης χαριτωμένος εἴρων μᾶς παρουσιάζει ἕνα δικό του εἶδος μὲ τὶς κωμικοτραγικὲς σκηνούλες τῶν διηγημάτων του.

Γράφει μὲ ἀφέλεια ποὺ σὲ σαστίζει ἡ ὑποβλητικότητά της. Τὴν ὥρα ποὺ δὲν τὸ περιμένεις μὲ δυὸ τρεῖς χαρακτηριστικὲς γραμμὲς περιγραφικὲς σοῦ δίνει τὴν ψυχολογία τῶν προσώπων ποὺ βάζει στὰ ἔργα του. Κι αὐτές οἱ γραμμὲς πότε εἶναι χτυπητὲς καὶ σὲ τρομάζουν καὶ/πότε ἄχρωμες ποὺ πρέπει νὰ δουλέψει καὶ ἡ φαντασία σου γιὰ νὰ καταλάβεις στὸ βάθος τους τὴ ζωὴ, κάποιο αἰσθηματάκι, μιὰ ἀπογοήτευση, μιὰ ἀφοσίωση, τὴν εὐγενικὴ χειρονομία, τὴν ἴδιοτροπία. "Ολο ἴδιοτροπία, στὰ σκιτσογραφήματά του ὁ κ. Γιοφύλλης, ἀλλ' ὅχι ἴδιοτροπία φόρμας ἔξεζητημένης, ἀλλ' ἴδιοτροπία αὐθόρμητη, ἡ ἴδιοτροπία τῆς ζωῆς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΚΑΣΔΑΓΛΗ. *Ἐνδριπίδου «Ἐκάβη».* Λόγος ἀναγνω-

συνθήσεις της 5) 18 Μαρτίου 1926 ἐν τῷ Συλλόγῳ Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων Ἀλεξανδρείας «Πτολεμαῖος ὁ Α'», «Ἐκδοση· Γραμμάτων», 1928.

Εἰναι ὁ λόγος αὐτὸς ἔνα παρούσιασμα — ἀνάλυση, λέγει ὁ κ. Κάσδαγλης — τῆς κυριώτερης τραγωδίας τοῦ Εὐριπίδη, παρούσιασμα ποτισμένο μὲ τὴ σαφήνεια καὶ τῇ γνώσῃ ποὺ χρειάζεται γιά νὰ κατανοήσει κανείς, καὶ μάλιστα ἔνας ἀκροατής, τὸ ἀριστούργημα τοῦ «τραγικωτάτου τῶν ποιητῶν».

Σημειώσαμε Ἰδιαίτερα τὴν προσπάθεια τοῦ κ. Κάσδαγλη νά μᾶς ἀποδείξει πώς ὁ Εὐριπίδης ἄδικα κατηγοριέται ἀπὸ τοὺς ἐπικριτές του σὰ μισογύνης. «Ο ποιητής, «ὅ τὴν βελτίωσιν τῆς γυναικὸς προτιθέμενος», σὰν κάθε ἄλλος σκηνικὸς ποιητὴς διδάσκει τὰ πλήθη· σὰν ποιητὴς λοιπὸν καὶ σὺν ἀναμορφωτὴς φιλόσοφος, θέλοντας νὰ στηλιτέψει τὰ κακῶς ἔχοντα τῆς ἐποχῆς του, «πανταχοῦ τῶν τραγωδιῶν αὐτοῦ ἔγκατασπείρει πλείσιας ὅσας μομφὰς ἀδιαφόρως, οὐ μόνον κατά τε τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῶν τῶν θεῶν»· παρ' ὅλη τον ὅμως αὐτὴ τὴν αὐστηρότητα, τέτια εἶναι ἡ τέχνη του στὸ χαρακτηρισμὸ τῶν ἡρωΐδων του, ὁστε, λέγει ὁ κ. Κάσδαγλης, «ἀντισταθμίζων τις τὰς κατὰ τῶν γυναικῶν μομφὰς πρὸς τὰς ἀπαραμύλλους εἰκόνας τῶν ἡρωΐδων αὐτοῦ, δὲν θὰ ἔσφαλλεν ἀποκαλῶν αὐτὸν μᾶλλον φιλογύνην ἢ μισογύνην ποιητήν». Ἀπὸ τοὺς πονηροὺς γυναικείους χαρακτῆρες, ποὺ κυριώτεροι εἶναι τῆς Μήδειας καὶ τῆς Ἐκάβης, δὲν μποροῦν νὰ βγοῦν συμπερασματα διτοῦ ὁ Εὐριπίδης ἥταν μισογύνης, τὴ στιγμὴ ποὺ ἤταν ἀδικημένες ἀπὸ τοὺς ἀνδρες ἢ κι αὐτοὺς τοὺς θεούς, ἢ πληγώθησαν βαθύτατα «ἐν τοῖς τιμιωτάτοις τῆς γυναικείας καρδίας». Τὴν παιδοκτόνο Μήδεια μὲ τόση τέχνη ἀπεικόνισε ποὺ αὐτὴ μὲν κινεῖ τὸν οἰχτὸ τῶν ἀκροατῶν, ὁ Ἰάσων ὅμως «ἔφελκει πρὸς ἔαυτὸν τὸ μῖσος αὐτῶν καὶ τὴν ἀπέχθειαν», ἢ δὲ «Ἐκάβη δὲν κακουργεῖ παρὰ γιὰ νὰ ἔκδικηθῇ τὸν δολοφονημένο ἀπὸ τὸν Πολυμήστορα γυνό της Πολύδωρο, καὶ ὑστερα ἀπὸ τὴν σφαγὴ τῆς κόρης της· τέλος μὲ τὸ στόμα καὶ αὐτοῦ τοῦ χοροῦ «τοῦ τὴν κοινὴν γνώμην ἀντιπροσωπεύοντος, οὐ παύεται τῶν γυναικῶν ὑπερφαμνύομενος καὶ τῶν ἀνδρῶν κακίζων τ' ἀνομήματα».

Οσο γιὰ τὰ μεταφρασμένα ἀποστάσματα ποὺ μεταχειρίζεται γιὰ τὸ παρούσιασμά του ὁ κ. Κάσδαγλης, μ' ὅλο ποὺ δὲ θέλει νὰ κατέλθει «ἐπὶ τοσοῦτον ἀμιουσίας» ἀπὸ φόβον μήπως συλήσει τὸ «Ιερὸν τῶν Μουσῶν τέμενος», διμολογοῦμε πώς δὲν μᾶς κάνει «ν' ἀνέλθωμεν ἀπὸ τῆς βάσεως τῆς κλίμακος», ὅπως θέλει. Τὸ ἀρχαιοπρεπὲς Ἰδίωμα, ποὺ (δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ) μεταχειρίζεται ὁ κ. Κάσδαγλης δὲν ἔχει οὔτε τὴ δραματικὴν ἀνατριχίλα, οὔτε τὴ

ζωντάνια ποὺ πρέπει νὰ ἀποστάξει ἀπὸ μιὰ μετάφραση ἐνὸς ἀρχαίου τραγικοῦ. Κι ὅσο κι ἂν ἐπικαλεῖται “τὸν πρὸς τὴν πατρώαν ἡμῶν ἀληρονομίαν ὁφειλόμενον σεβασμόν”, δὲν μποροῦμε παρὰ γ' ἀδιαφορήσομε, ὅταν μάλιστα λαχταρίζει ἀκόμα ἡ ψυχή μας μὲ στίχους σὰν αὐτοὺς τοῦ Μελαχρινοῦ:

“Αλίμιονο στὴν ἀλήρα μου,
στὰ γονικά μου καὶ στὴ χώρα μου, ὀιμένα,
ποὺ ἀπὸ τοὺς Ἀργεῖτες κονταρόπαρτη
καίει καὶ καπνίζει μὲ τὰ κάστρα χαλασμένα.
Κι ἐμὲ σὲ ἔνη χώρα θὰ μὲ κράζουν σκλάβα,
ποὺ παρατώντας τὴν Ἀσία ρημάδι,
τὸν τόπο μου τὸν χαρωπό, γιὰ τὴν Εὐρώπη,
κάνω ἀλλαξιὰ τὸ θάλαμό μου μὲ τὸν “Ἀδη”.

Ο κ. ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ μᾶς δίνει μιὰ πραγματεία πάνω στὴν “Ιλεποῦ τῶν Αἰσωπείων Μύθων” (Τύποις ἔταιρείας Π. Δ. Σακελλάριος, Ἀθῆναι, 1928) ἡ ὅποια διαβάζεται — δπως εἶναι καὶ ἡ μετριόφρονη ἀξίωση τοῦ συγγραφέα — “χωρὶς ἀνία”: τουλάχιστον τὸ πλεῖστον αὐτῆς. Η περιγραφὴ τῆς ἀλεποῦς, στὴν ἀρχὴ τῆς πραγματείας, ἀρχετά συμπαθητική. Ἀλλὰ ἔπειτε νὰ γραφεῖ “ἡ μορφὴ τῆς ἀλεποῦς” ὅχι ἡ “μούρη” ἡ μούρη δὲν ἔχει οὐδά. Ο κ. Παπαχριστοδούλου θαυμάζει — καὶ πολὺ δίκαια — τὸ ἔργο τοῦ Αἰσώπου. Οἱ Αἰσώπειοι μύθοι είναι ἔνα δρᾶμα στὸ ὅποιο τὸ πρώτο πρόσωπο, λέγει ὁ συγγραφέας μας, παίζει ἡ ἀλεποῦ. Ο κ. Παπαχριστοδούλου ἀσχολεῖται μὲ πολλοὺς μύθους δπου δείχνεται ἡ ἔξυπνάδα τοῦ ζώου αὐτοῦ. Θά ἐκέρδιζε ἡ πραγματεία ἂν τὸ ὄφος, σὲ μερικὲς σελίδες. ήταν λιγότερο ρητορικό. Στὴν σελίδα 41 βρίσκομε αἰτιατικὴ “ἀλεπές”: ἐμεῖς θὰ γράφαμε “ἀλεποῦδες”.

A. T.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΛΑΜΠΡΟΥ ΑΣΤΕΡΗ (Δημ. Καραχάλιου). Τὸ φλογερὸ πέρασμα, Ἀθῆναι 1927.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΠΟΓΡΗ: “Ἄρραβωνιάσματα”. Τυπ. Γραφείου τύπου “Ελλάς” Ἀθῆνα 1928.